

Adela Kożyczkowska

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytet Gdański

ORCID: 0000-0002-7952-1321

email: adela.kozyczkowska@ug.edu.pl

**Sprawozdanie z II Konferencji Pedagogów
Edukacji Międzykulturowej**

**POLITYKA W PAŃSTWIE:
PAŃSTWO W KULTURZE, JĘZYKU I SZKOLE**

Dwunastego czerwca 2025 roku odbyła się druga sesja Konferencji Pedagogów Edukacji Międzykulturowej, pt. „Polityka w państwie: państwo w kulturze, języku i szkole” (na platformie Webex). Sesja została zorganizowana w kooperacji dwóch instytucji: Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej i Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki w Kijowie.

Sesja była prowadzona przez dr hab. Adelę Kożyczkowską, prof. UG (Uniwersytet Gdański) i dr Joannę Cukras-Stelągowską (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu).

W ramach sesji odbyły się cztery wykłady:

1. Dr Aliny Szwarc (Katedra Edukacji Międzykulturowej Uniwersytetu w Białymstoku): „Kultura w regionie w kontekście polityki państwa”.

2. Dr. Tymoteusza Króla (Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk): „Oddolna rewitalizacja językowa – przypadek języka wilamowskiego”.
3. Dr Moniki Witt, prof. PANS w Nysie (Wydział Neofilologii Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Nysie): „Niemiecki w Polsce: język ojczysty i język obcy”.
4. Dr hab. Ewy Sowby-Behtane, prof. UIK (Instytut Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie): „Wspólnota uczniów ukraińskich w polskiej szkole podstawowej”.

Alicja Szwarc przedstawiła – na podstawie analizy oświatowych aktów prawnych, ustawy o mniejszościach z 2005 roku i badań własnych – rozwój edukacji regionalnej w Polsce po 1989 roku. Osadzenie wywodu w przestrzeni prawa pozwoliło autorce w pełni odświeżyć proces permanentnego redukowania idei i praktyki edukacji regionalnej w polskiej edukacji. Na edukację regionalną – jak dowodziła dr Szwarc – z konieczności musi składać się wiele społeczno-kulturowych wymiarów, od obywatelskiego do wielokulturowego. Badania prelegentki wskazują, że odpowiedzialne i krytyczne projektowanie edukacji regionalnej musi uwzględniać region jako to, co z jednej strony jest kulturowością poszczególnych zamieszkujących region grup etnicznych, społecznych, religijnych itd., z drugiej zaś – region jako to, co wspólnotowe, czyli obywatelskie, wielokulturowe i międzykulturowe.

Następnie Tymoteusz Król zrelacjonował proces restauracji języka wilamowskiego przez mniejszość wilamowicką. Autor osadził swoją wypowiedź w perspektywie socjolingwistycznej, z uwzględnieniem takich aspektów jak umieranie języka, rewitalizacja języka, świadomość językowa, prestiż języka, tożsamość językowa. Jądrzem wypowiedzi była teza, że rewitalizacja języka jest nierozzerwalnie związana z rewitalizacją kultury. Poniekąd jest to proces ożywiania, a nawet wymyślenia wspólnoty od nowa, ale w relacjach do/z dziedzictwa przodków. W przypadku mniejszości wilamowickiej jest to tym ważniejsze, że jest ona przykładem wspólnoty etnicznej, która doświadczyła dramatu umierania własnego języka, co wynikało wprost z polityki państwa przed i po 1989 roku. Warto dodać – za autorem – że odrodzenie wilamowickiej kultury to przykład oddolnie rodzącej się idei i praktyki. Wilamowickość – bez pomocy państwa i często wbrew jego polityce – nie

tylko trwa, ale też rozwija się i (re)konstruuje siebie, krytycznie wmyślając się w swą przeszłość i teraźniejszość, co czyni jej przyszłość możliwą do osiągnięcia.

Monika Witt przedstawiła rozwój edukacji języka i kultury niemieckiej w Polsce od czasów Komisji Edukacji Narodowej do dziś. Wybrane aspekty praktyki edukacyjnej autorka ukazała w kontekście społecznie wytwarzanych ideologii języka niemieckiego w świadomości polskiego społeczeństwa. Taki zabieg metodologiczny pozwolił prof. Witt uwypuklić polityczność języka niemieckiego, na którym swoje piętno odciśnięta raz po raz historia trudnych relacji polsko-niemieckich. Stąd też w świadomości polskiej z jednej strony niemiecki był/jest językiem kultury i językiem biznesu, z drugiej zaś – językiem kolonizatora i okupanta. Trudna historia to przyczyna ambiwalentnych postaw wobec języka, jak i wobec kultury w nim/na nim budowanej. Ta ambiwalencja postaw wobec języka niemieckiego często waloryzowała i waloryzuje postawy wobec tych mniejszości, które rozwijały się w powiązaniu z kulturowością niemiecką (obok polskiej), co w naturalny sposób powodowało, że jakaś część jej członków czuła/czuje się bardziej związana z niemieckością niż z polskością.

Jako ostatnia wystąpiła Ewa Sowa-Behtane, która przedstawiła fragment swoich badań nad szkolnymi doświadczeniami dzieci ukraińskich w polskich szkołach. W swoim wystąpieniu prof. Sowa-Behtane zwróciła uwagę na szereg problemów wynikających z procesu wchodzenia dzieci ukraińskich w kulturę polską, jak i w kulturę szkoły polskiej. Szkoła stanowi szczególne wyzwanie dla dzieci ukraińskich. Znacząco bowiem (re)konstruuje ich dzieciństwo, które do momentu opuszczenia Ukrainy było dzieciństwem jednej kultury, a obecnie musi się ono (re)konstruować w wymiarach – co najmniej – dwukulturowym (dwujęzycznym) i międzykulturowym. Autorka zwróciła uwagę także na rzadziej poruszany w polskich badaniach problem stosunku Ukraińców do własnej grupy. Najogólniej ujmując, idzie o dwa różne statusy pobytowe w Polsce: migrantów zarobkowych, którzy do Polski przyjechali przed 24.02.2022 rokiem, i uchodźców wojennych, którzy zaczęli do Polski napływać od 24.02.2022 roku. Badania prof. Sowy-Bethane ujawniają, że dzieci ukraińskie są świadome tych różnic, co buduje wiele napięć w relacjach pomiędzy nimi. Jądrzem różnicy jest

pytanie: „Dlaczego mój tata jest na wojnie w Ukrainie, a twój tata jest tutaj w Polsce razem z tobą?”. Pytanie to polaryzuje relacje pomiędzy dziećmi ukraińskimi. Na poziomie praktyki szkolnej wymusza to działania w zakresie konstruktywnych rozwiązań, których celem jest zdejmowanie z dzieci odpowiedzialności za decyzje ich rodziców i konstruowanie przestrzeni do dialogu.

Spotkanie trwało trzy godziny i zgromadziło 38 osób. Była to druga sesja, która kontynuuje cykl spotkań naukowych w ramach Konferencji Pedagogów Edukacji Międzykulturowej.